

MAÜ
PRESS

Artuklu Tourism Studies

Mardin ve Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerin Analizi

Gizem ÇORMAN^a, Hayriye DUMAN^b, Özkan DEMİR^{c*}^aİstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, İstanbul, Türkiye^bBatman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Batman, Türkiye^cKütahya Dumlupınar Üniversitesi, Tavşanlı Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Kütahya, Türkiye

*Sorumlu Yazar, E-mail: ozkan.demir@dpu.edu.tr

Geliş Tarihi/Submission 25 Eylül 2024

Kabul Tarihi/Acceptance 18 Kasım 2024

Yayım Tarihi/Publication 30 Kasım 2024

Atıf Bilgisi

Özkan, D., Çorman, G. & Duman, H. (2024). Mardin ve turizm konulu lisansüstü tezlerin analizi. *Artuklu Tourism Studies*, 1, 26-38.

Öz

Bu çalışmada Ulusal Tez Merkezi veri tabanından 'Mardin' ve 'Turizm' kelimeleriyle arama yapılarak elde edilecek olan tezlerin doküman incelemesi yöntemiyle incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla Ulusal Tez Merkezinden elde edilen toplam 16 tez incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda toplam 16 tezin 4'ünün doktora, 12'sinin ise yüksek lisans tezi olduğu; veri toplama aracı olarak 6'sında görüşme/mülakat, 5'inde doküman inceleme ve 5'inde ise anket tekniğinin kullanıldığı belirlenmiştir. Araştırmalardan 7'si Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında, 3'ü İşletme Anabilim Dalında, 2'si Coğrafya Anabilim dalında yayınlanmış olup, ayrıca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Kültürlerarası Yönetim Anabilim Dalı, Ekoturizm Rehberliği Anabilim Dalı ve Orman Mühendisliği Anabilim Dalında da 1'er tez yayınlanmıştır. İncelenen 16 tezin 6'sı Profesör Doktor, 5'i Doçent Doktor, 3'ü Doktor Öğretim Üyesi ve 2'si ise Yardımcı Doçent Doktor unvanına sahip akademisyenler tarafından yürütülmüştür. İncelenen tezlerde kullanılan anahtar kelimelerin yoğunluğu incelendiğinde Mardin, turizm, yerel halk, turizm gelişimi ve Süryani anahtar kelimelerinin daha yoğun kullanıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mardin, Turizm, Mardin ve Turizm, Ulusal Tez Merkezi

Analysis of Postgraduate Theses on Mardin and Tourism

Gizem ÇORMAN^a , Hayriye DUMAN^b , Özkan DEMİR^c

^aIstanbul Nişantaşı University, Faculty of Art and Design, Gastronomy and Culinary Arts, Istanbul, Türkiye

^bBatman University, Faculty of Tourism, Gastronomy and Culinary Arts, Batman, Türkiye

^cKütahya Dumlupınar University, Tavşanlı Faculty of Applied Sciences, Gastronomy and Culinary Arts, Kütahya, Türkiye

*Corresponding Author, E-mail: ozkan.demir@dpu.edu.tr

Date of Submission 25 Sempember 2024

Date of Acceptance 18 November 2024

Date of Publication 30 November 2024

Citation

Özkan, D., Çorman, G. & Duman, H. (2024). Mardin ve turizm konulu lisansüstü tezlerin analizi. *Artuklu Tourism Studies*, 1, 26-38.

Abstract

In this research, it is aimed to examine the theses obtained by searching the National Thesis Center database with the words 'Mardin' and 'Tourism' using the document analysis method. For this purpose, a total of 16 theses obtained from the National Thesis Center were examined. As a result of the analysis, it was determined that 4 of the 16 theses were doctoral theses and 12 were master's theses. Interview technique was used in 6 of them, document review was used in 5 of them, and survey technique was used in 5 of them. 7 of the researches were published in the Department of Tourism Management, 3 in the Department of Business Administration, 2 in the Department of Geography, and also 1 in the Department of Tourism Management and Hotel Management, Department of Intercultural Management, Department of Ecotourism Guidance and Department of Forest Engineering. Each thesis has been published. Of the 16 theses examined, 6 were conducted by academics with the title of Professor Doctor, 5 of them as Associate Professor, 3 of them as Lecturer Doctor and 2 of them as Assistant Professor Doctor. When the density of keywords used in the theses examined was examined, it was determined that the keywords Mardin, tourism, local people, tourism development and Assyrian were used more frequently.

Keywords: Mardin, Tourism, Mardin and Tourism, National Thesis Center

Giriş

Dünyanın en hızlı büyüyen sektörlerinden biri olan turizm, bireylerin ikamet ettikleri yerlerden farklı bölgelere gerçekleştirdikleri seyahatler (Usta, 2014) ve bu bölgelerdeki geçici konaklamaları ile ilişkili bir olgudur. Tarih boyunca insanların farklı sebeplerle yer değiştirdiği bilinmekte olup, bu durum turizmin tarihsel süreç içinde sürekli var olan bir fenomen olduğunu göstermektedir (Olalı ve Timur, 1988).

20. yüzyılın son çeyreğiyle birlikte, turizm sektörünün ekonomik açıdan olgunlaşması ve belirli bir doyum noktasına ulaşması, yeni pazar arayışlarını gündeme getirmiştir. Bu süreçte, dünyada turizmin farklı türleri ortaya çıkmış; özellikle özel ilgi turizmi, macera turizmi, ekoturizm ve kültür turizmi gibi alternatif yaklaşımlar gelişim göstermiştir. Bu gelişim ile birlikte seyahat motivasyonlarında da belirgin bir değişim yaşanmıştır. Eskiden turizmin temel motivasyonu, bireylerin günlük yaşamın getirdiği rutinden ve bulunduğu çevreden uzaklaşma arayışına dayalı iken, bu durum zamanla yerini bireysel gelişim ve kendini zenginleştirme amacına bırakmıştır (McCain ve Ray, 2003: 715).

Yeryüzünde tarımın ilk kez ortaya çıktığı ve neolitik ile kalkolitik dönemlerin önemli kültürel gelişimlerine ev sahipliği yapan “berekatli hilal” bölgesinin en dikkat çekici yerlerinden biri olan Mardin (Toprak, 2015: 202), medeniyetlerinin keşişim noktasında yer alması dolayısıyla tarih boyunca pek çok farklı kültür, din ve etnik grubun bir arada yaşadığı bir şehir olmuştur (Yılmaz, 2009). Mardin, tarihi ve kültürel mirası, geleneksel el sanatları, doğal güzellikleri ve özgün mutfağı ile turizm açısından büyük bir potansiyel barındırmaktadır (Çorman ve Özdemir Yılmaz, 2024). Dolayısıyla şehir taş evleri, dar sokakları, tarihi camileri, kiliseleri, manastırları ve kalesi ile adeta bir açık hava müzesi niteliğindedir (Karasu, 2013). Buna ek olarak Mardin’de düzenlenen kültürel etkinlikler, sanat festivalleri ve yöresel yemeklerin tanıtımı, şehrin turistik cazibesini artıran unsurlar arasında yer almaktadır.

Bu araştırmanın amacı Mardin ili ile ilgili yazılmış lisansüstü tezlerin turizm bağlamında bir doküman analizi yapılarak şehrin turizmdeki yeri, önemi ve bu alandaki gelişmelere nasıl katkı sağladığını irdelemektir. Bu amaç doğrultusunda Mardin’in tarihi ve kültürel birikimi, bu araştırmanın temel çerçevesini oluşturmakta olup, şehrin turizmdeki rolü, sosyal, ekonomik ve kültürel açılarından ele alınacaktır. Araştırmanın amacı doğrultusunda lisansüstü tezler incelenecek olup, Mardin ilinin turizm ile olan ilişkisini ve turizm potansiyelini ne düzeyde yansıttığı irdelenecektir.

1. Mardin ve Turizm

Türkiye’nin güneydoğusunda yer alan Mardin, Dicle ve Fırat nehirleriyle sınırlanan Mezopotamya’nın kuzeyinde, eski adıyla Tur Abdin olarak bilinen (Hasankeyf, Mardin, Cizre ve Nusaybin yerleşimlerini kapsayan) bölgenin batısında konumlanmıştır. Mardin’in tarihi yerleşim alanı, Mezopotamya Ovası’na hakim bir plato üzerinde yer almaktadır. Şehir, yüksek bir yamaçta inşa edilen kale ve bu yamaçların güney eteklerine yayılan daha geniş yerleşim alanı ile dikkat çekmektedir (Bekleyen, Dalkılıç ve Özen, 2014: 29).

Tarihi boyunca önemli ticaret yollarının keşişim noktasında bulunan Mardin’in ismiyle ilgili çeşitli rivayetler dile getirilmektedir (Toprak, Çelikel Güngör ve Gürbüz, 2018: 1096). Yunan coğrafyacılar, bu şehre “Marde” ismini buraya yerleşen bir kavimden dolayı vermiştir. “Kaleler” anlamına gelen “Merdin” adı da çeşitli kaynaklarda geçmektedir. Evliya Çelebi, Hz. Yusuf’un bir ejderi öldürerek kaleyi onardığını ve bu nedenle kalenin “Kûh-i Mâr”, şehrin ise “Mardin” olarak adlandırıldığını belirtmiştir (Duyan, 2022). Şehir, Osmanlı dönemine kadar şehir farklı isimlerle anılmış, ancak bu dönemde bugünkü adı olan Mardin kullanılmaya başlanmıştır.

Mardin'in tam olarak ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu ise kesin olarak bilinmemekle birlikte Eski Yakın Doğu tarihine göre, kentin kökeni Subarilerle dayanmaktadır. MÖ 4500'den itibaren bu bölgede Subariler, Hurriler, Sümerler, Akadlar, Mitanniler, Hititler, Asurlular, İskitler, Babiller, Persler, Makedonyalılar, Abbasiler, Romalılar, Bizanslılar, Araplar, Selçuklular, Artuklular ve Osmanlılar egemenlik kurmuştur. Özellikle Artuklu dönemi, Mardin'in önemli bir imar faaliyetinden geçtiği ve geliştiği bir zaman dilimi olmuştur (Akmeşe, Ataman ve Aras, 2018).

Kültürel zenginliklerini bünyesinde barındıran kentler, binlerce yıllık birikimlerini günümüze taşıyan ve bu birikimleri giyimden mimariye kadar birçok alanda yansıtan mekânlar olarak öne çıkmaktadır. Bu yerleşimler, geçmiş ve mevcut toplulukların kültürlerini yansıtan, farklı coğrafi görünümüne sunan önemli merkezlerdir. Mardin, Mezopotamya Bölgesi'nin kuzeyinde, köklü uygarlıkların buluştuğu ve birbirlerini etkilediği bir coğrafyada kurulmuş önemli bir kültür merkezi olarak dikkat çekmektedir. Bölge, Yahudilik, Hristiyanlık, İslam, Şemsiylik ve Ezidilik gibi çeşitli dinlerin izlerini taşımasının yanı sıra, Kürtler, Süryaniler, Araplar, Türkler ve Ermeniler gibi farklı etnik grupların bir arada yaşadığı bir alan olarak kültürel çeşitliliğini korumaktadır. Bu zengin tarihsel ve kültürel dokusuyla Mardin sadece bir kent değil, aynı zamanda korunması gereken önemli bir kültürel miras haline gelmiştir (Işık ve Güneş, 2015).

Her geçen gün artan yerli ve yabancı ziyaretçi sayısı ile Mardin, kültürel, doğal güzellikleri, tarihi, arkeolojik zenginlikleri ve mimari dokusuyla Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en dikkat çeken turizm destinasyonu olarak görülmektedir (Alioğlu, 2000, s. 7). Tarihsel, dilsel ve dini çeşitliliği ile Mardin, medeniyetlerin kesiştiği kozmopolit bir şehir olarak öne çıkmaktadır. 7 bin yıllık tarihi ve mimari zenginliği ile adeta bir açık hava müzesi görünümüne sunan şehir, 2000 yılında UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirası Geçici Listesi'ne girmiştir (Çağlayan, 2021; Çorman, 2023). Şehir, çeşitli tarihi yapılar ve kültürel mekânlar bakımından oldukça zengindir. Örneğin, Mardin'in tarihi kervansarayları, hamamları, çarşıları ve kaleleri, bölgenin geçmişine tanıklık eden önemli yapılar arasında yer almaktadır. Özellikle Mardin Kervansarayı gibi yapılar, geçmişte ticaret yolları üzerinde önemli konaklama merkezleri olarak kullanılmıştır. Bunun yanı sıra, Emünüddin Hamamı, Radviye Hamamı ve Ulu Cami Hamamı gibi hamamlar, Mardin'in geleneksel Osmanlı mimarisi ve kültürel yaşamına ışık tutmaktadır (Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024a).

Mardin'in önemli kültürel zenginlikleri arasında kaleleri de yer almaktadır. Mardin Kalesi, Kız Kalesi ve Dara Kalesi gibi yapılar, bölgenin stratejik önemini ve tarihî dokusunu ortaya koymaktadır. İlaveten Mardin, çok sayıda inanç merkezine de ev sahipliği yapmaktadır. Ulucamii, Şeyh Çabuk Camii ve Deyrulzafaran Manastırı gibi farklı inançlara ait yapılar, şehrin dinî çeşitliliğini ve hoşgörü kültürünü gözler önüne sermektedir. Bu yapıların her biri, farklı dönemlerde inşa edilmiş ve farklı kültürel izler taşımaktadır. Şehrin çarşıları da tarihî ve ekonomik yaşamın canlı örnekleridir. Kayseriye (Bezestan), Revaklı Çarşı ve Bakırcılar Çarşısı gibi pazar yerleri, şehrin ticaret hayatının merkezinde yer almıştır. Bu çarşılar, yerli üreticiler ile turistler arasında bir köprü oluşturarak, Mardin'in yerel kültürünü (Mardin Valiliği, 2024) ve el sanatlarını (tahta oymacılığı, bakırcılık ve kalaycılık, gümüşçülük (telkari), taş işlemeciliği, kilim dokumacılığı (merş) ve keçecilik) canlı tutmaktadır (Günel, 2005).

Mardin, kültür ve inanç turizminin önemli merkezlerinden biri olarak değerlendirilmekte olup, bünyesinde barındırdığı farklı uygarlıkların izlerini yalnızca tarihi, kültürel ve mimari yapılarında değil, aynı zamanda mutfak kültüründe de yansıtmaktadır (Akyüz, 2018). Bu çeşitlilik, Mardin'in gastronomi turizmi açısından da cazibe merkezi haline gelmesine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla, Mardin'in zengin yöresel mutfağı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde gastronomi turizminin öne çıkan destinasyonlarından biri olmasını mümkün

kılmaktadır.

Gürbüz, vd. (2017) tarafından yazılan “*Mardin’in UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağında Gastronomi Kenti Olabilirliğine İlişkin Paydaş Görüşleri*” adlı araştırma, Mardin’de turizm alanında faaliyet gösteren kamu kurumları, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör temsilcileri ile yüz yüze görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, Mardin mutfağının zenginliği ve turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesinde bu zenginliğin öne çıkarılması gerektiği konusunda katılımcılar arasında fikir birliği olduğu tespit edilmiştir. Ancak, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı konusunda sadece bir paydaşın detaylı bilgiye sahip olduğu ve gastronomi turizmi alanında bireysel araştırmaların ötesine geçmeyen çabaların bulunduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak bu alanda daha geniş kapsamlı ve planlı araştırmaların eksik olduğu ve liderlik eden bir kurumun bulunmadığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Mardin’in UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı’na katılması veya farklı fon kaynaklarıyla yürütülecek projelerle gastronomi turizminde kısa sürede önemli ilerlemeler kaydedilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Ataman ve Özer (2020) tarafından gerçekleştirilen “*Mardin Yerel Halkının Turizm Algısının Turizmi Destekleme Niyeti Üzerindeki Etkisi*” başlıklı araştırma, yerel halkın turizmin etkilerine ve turizmin gelişimine yönelik algı düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bulgular, Mardin’deki yerel halkın genel olarak turizmin etkilerine olumlu yaklaştığını ve turizmin gelişimine dair algılarının yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Hipotezlerin test edilmesi amacıyla yapılan korelasyon analizinde, turizmin ekonomik ve çevresel etkilerine dair algılar ile turizmin gelişimine yönelik algılar arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Ancak, turizmin sosyo-kültürel etkilerine dair algılar ile turizmin gelişimine destek arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu araştırmanın bulgularına benzer şekilde, Kodaş, Öztürk ve Deniz (2021) tarafından yürütülen araştırma da Mardin’deki yerel halkın turizme dair algıları ve turizmin gelişimine verdikleri destek arasındaki ilişkileri incelemiştir. Kodaş ve arkadaşlarının araştırması, yerel halkın turizmin ekonomik, kültürel, sosyal ve çevresel etkilerine yönelik algıları ile yaşam memnuniyeti ve turizmin gelişimine verdikleri desteği teorik bir model aracılığıyla değerlendirmiştir. Bulgular, özellikle turizmin ekonomik ve kültürel etkilerine ilişkin algılar ile turizmin gelişimine yönelik destek arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç, Ataman ve Özer’in (2020) araştırmasındaki bulgularla tutarlı olup, her iki araştırmada da ekonomik ve kültürel etkilerin yerel halkın turizm gelişimine destek verme niyetinde önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir.

Harman, Arık Yüksel ve Altürk (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırma Mardin’e gelen kültür turistlerinin seyahat motivasyonlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sürecinde anket tekniği kullanılarak toplamda 492 geçerli anket toplanmıştır. İstatistiksel analiz programları ile elde edilen bulgulara göre, Mardin’i ziyaret eden kültür turistlerinin seyahat motivasyonları sekiz ana boyutta toplanmıştır: ‘Rahatlama’, ‘Mardin kültürü’, ‘bağlanma ve faydacılık’, ‘sosyalleşme’, ‘Mardin’in kent dokusu’, ‘yerel halkı tanıma’, ‘sosyal statü’ ve ‘hoş vakit geçirme’. Buna ek olarak katılımcıların demografik değişkenleri ile seyahat davranışları arasında anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Sonuç olarak Mardin’i ziyaret eden kültür turistlerinin temel motivasyonlarının, hem fiziksel hem de zihinsel olarak rahatlama arayışı ile Mardin kültürünü deneyimleme isteği olduğunu ortaya koymaktadır.

Çorman ve Özdemir Yılmaz (2024) tarafından gerçekleştirilen “*Gastro-Kültürel Turlara Katılan Yerli Ziyaretçilerin Otantiklik Algısı ve Tur Deneyim Kalitesi: Turist Rehberlerinin Yorumlayıcı Rolünün Etkisi*” başlıklı araştırma, turist rehberlerinin yorumlayıcı rolünün, gastrokültürel turlar kapsamında Mardini ziyaret eden yerli ziyaretçilerin otantiklik algısı ve tur deneyim kalitesi üzerindeki etkilerini incelemektedir. Mardin’e turlarla gelen 626 yerli ziyaretçi, araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Analiz sonucunda elde edilen

bulgular, turist rehberlerinin yorumlayıcı rolünün yerli ziyaretçilerin otantiklik algısı üzerinde olumlu ve yüksek bir etkiye sahip olduğunu, tur deneyim kalitesini ise olumlu ve orta düzeyde etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, gastrokültürel turlara katılan ziyaretçilerin Mardin iline dair algıladıkları otantikliğin, deneyim kalitesini pozitif ve yüksek oranda etkilediği sonucuna varılmıştır.

2. Yöntem

Bu araştırmada Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ‘Mardin’ ve ‘Turizm’ kelimeleriyle arama yapılarak elde edilecek olan tezlerin doküman incelemesi (analizi) yöntemiyle incelenmesi amaçlanmaktadır. İncelenen konuyla ilgili olgu ve olgular hakkında bilgiler içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle yeni veriler sağlanmasına doküman incelemesi denilmektedir (Karataş, 2015: 72). Uzun yıllardır kullanılan önemli bir araştırma yöntemi olan doküman analizi; kitaplar, gazete makaleleri, akademik dergi makaleleri ve kurumsal raporlar dahil olmak üzere çeşitli belge türlerinin analiz edilmesi için potansiyel bir kaynaktır (Morgan, 2022: 64).

Araştırma verileri Ulusal Tez Merkezi gelişmiş tarama arama motoruna sırasıyla ‘Mardin’ ve ‘Turizm’ kelimeleri aynı anda yazılarak başka herhangi bir filtreleme yapılmadan arama yapılmıştır. 4 Eylül 2024 tarihinde yapılan bu arama sonucunda 4’ü doktora tezi, 12’si yüksek lisans tezi olmak üzere toplam 16 teze ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen tezler; yayın yıllarına, tez türüne, veri toplama araçlarına, sayfa sayısına, anabilim dalına ve tez danışmanı akademik unvanına göre incelenmiştir. Bu inceleme için söz konusu veriler word ve excel dosyalarına aktarılıp, gerekli kodlamalar yapılarak frekans ve yüzde değerlerinin gösterildiği tablo ve grafikler şeklinde gösterilmiştir.

3. Bulgular

Araştırma kapsamında Ulusal Tez Merkezi veri tabanında ‘Mardin’ ve ‘Turizm’ kelimeleriyle ilgili yayınlanmış olan 16 yüksek lisans ve doktora tezi incelenmiş. Tezlerle ilgili detaylı bilgiler tablo ve şekillerle detaylandırılmıştır.

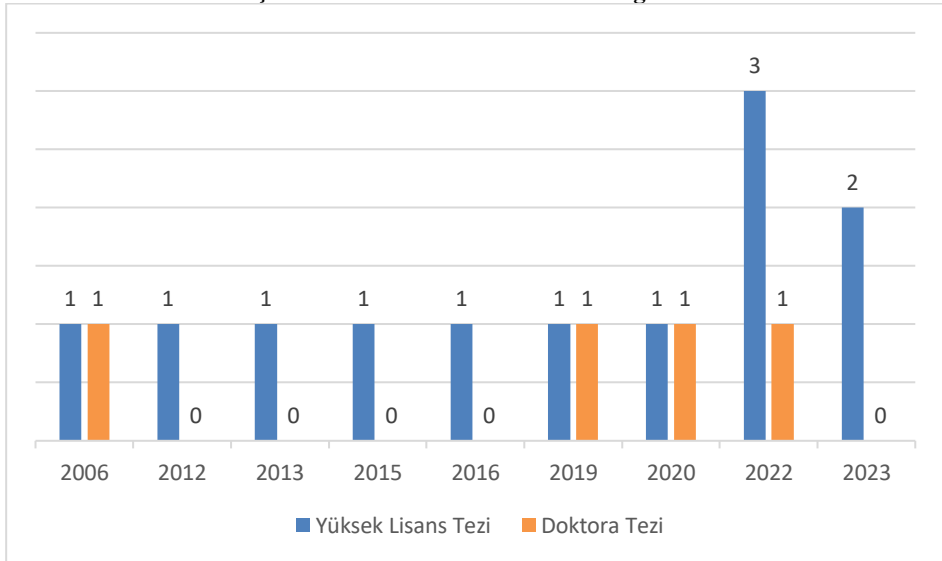
Tablo 1. Tezlere İlişkin Bazı Genel Bilgiler

Sayı	Tez Başlığı	Yıl	Tez Türü	Veri T. Araçları	Üniversite
1	Mardin ilinin turizm potansiyeli	2006	Yüksek Lisans	Doküman İnceleme	Fırat Üniversitesi
2	Mardin ilinde kültürel çekicilikler ve turizm amaçlı kullanım olanakları	2006	Doktora	Doküman İnceleme	Ankara Üniversitesi
3	Sosyolojik açıdan turizm gelişimi ile otantiklik olgusu arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi: Mardin örneği	2012	Yüksek Lisans	Görüşme/ Mülakat	Dokuz Eylül Üniversitesi
4	Türkiye’de izlenen turizm politikaları: Mardin turizmine yansımaları	2013	Yüksek Lisans	Doküman İnceleme	Düzce Üniversitesi
5	Turizm sektöründeki teşviklerin TMS-20 çerçevesinde muhasebeleştirilmesi ve Mardin iline yönelik bir araştırma	2015	Yüksek Lisans	Doküman İnceleme	Balıkesir Üniversitesi
6	Mardin ilindeki alternatif turizm potansiyellerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi üzerine araştırmalar	2016	Yüksek Lisans	Doküman İnceleme	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
7	Gastronomi turizminin alternatif turizm ürünü olarak değerlendirilmesi: Mardin ilinde bulunan işl. yönelik bir uygulama	2019	Doktora	Görüşme/ Mülakat	Hasan Kalyoncu Üni.
8	Mardin ilinin film turizm potansiyelinin değerlendirilmesi	2019	Yüksek Lisans	Anket	Batman Üniversitesi
9	Süryani kültürü bağlamında Midyat’ta (Mardin) turizm potansiyeli	2020	Yüksek Lisans	Görüşme/ Mülakat	Türk-Alman Üniversitesi
10	Paydaşlar gözüyle terör turizm ilişkisi:	2020	Doktora	Görüşme/	Muğla Sıtkı Koçman

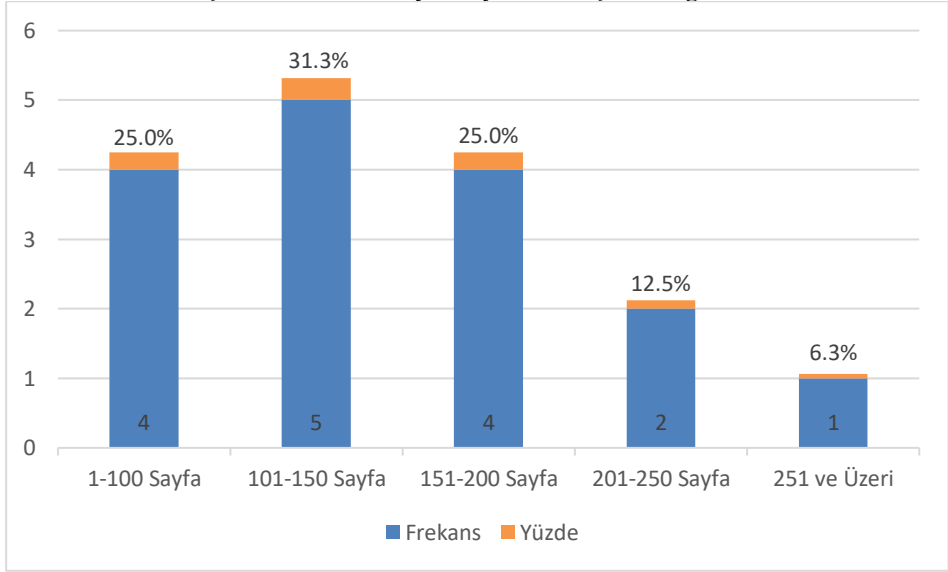
	Mardin örneği			Mülakat	Üniversitesi
11	Kişiliğin turizm gelişimini destekleme üzerindeki etkisinde duygusal dayanışmanın aracılık rolü: Mardin’de bir araştırma	2022	Yüksek Lisans	Anket	Şırnak Üniversitesi
12	Mardin ilindeki arkeolojik alanların ilin turizm kalkınması açısından değerlendirilmesi	2022	Yüksek Lisans	Görüşme/ Mülakat	Batman Üniversitesi
13	Mardin, Şanlıurfa ve Hatay illerinde bulunan üç, dört ve beş yıldızlı otel	2022	Doktora	Anket	Hasan Kalyoncu Üniversitesi
14	Yerel halkın turizm gelişimine yönelik algıları: Mardin Süryani topluluğu örneği	2022	Yüksek Lisans	Anket	Batman Üniversitesi
15	Yerel halkın sürdürülebilir turizm tutumu, turizm gelişim desteği ve öznel iyi oluş ilişkisi: Mardin örneği	2023	Yüksek Lisans	Anket	Mardin Artuklu Üniversitesi
16	Mardin’in kültürel miras unsurlarının korunması ve turizm amaçlı kullanılmasına yönelik paydaş algısı	2023	Yüksek Lisans	Görüşme/ Mülakat	Mardin Artuklu Üniversitesi

Tablo 1’de görüldüğü üzere Ulusal Tez Merkezi gelişmiş tarama arama motoruna ‘Mardin’ ve ‘Turizm’ kelimeleriyle arama yapıldığında 4’ü doktora 12’si yüksek lisans tezi olmak üzere toplam 16 tez belirlenmiştir. Farklı üniversitelerde tamamlanmış olan yüksek lisans ve doktora tezleri, Mardin’in turizm alanındaki gelişim dinamiklerini çok boyutlu olarak ele almaktadır. İncelenen araştırmaların dağılımı, Mardin’in hem kültürel hem de ekonomik turizm potansiyelinin çok çeşitli yönleriyle araştırıldığını göstermektedir. Tezlerde ele alınan konular, Mardin’in kültürel mirası, otantiklik, alternatif turizm türleri ve gastronomi turizmi gibi çeşitli konuları içlemektedir.

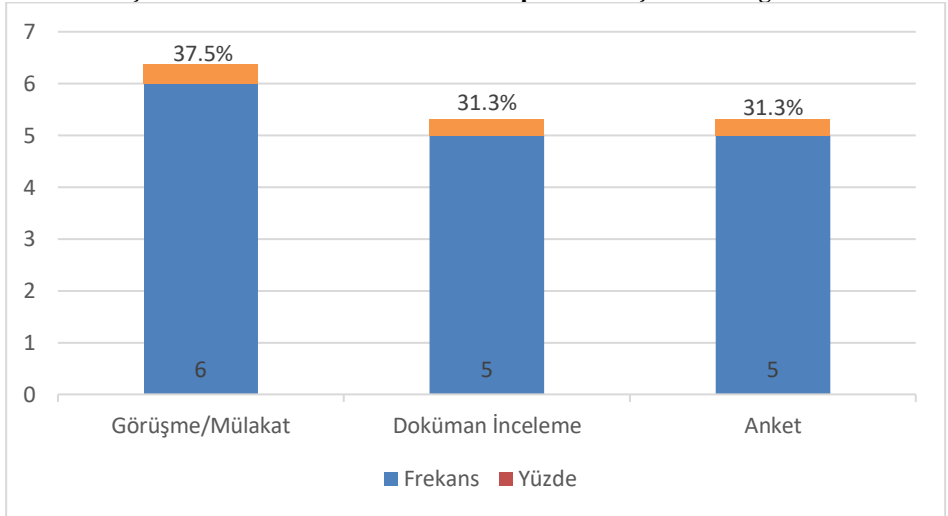
Şekil 1. Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

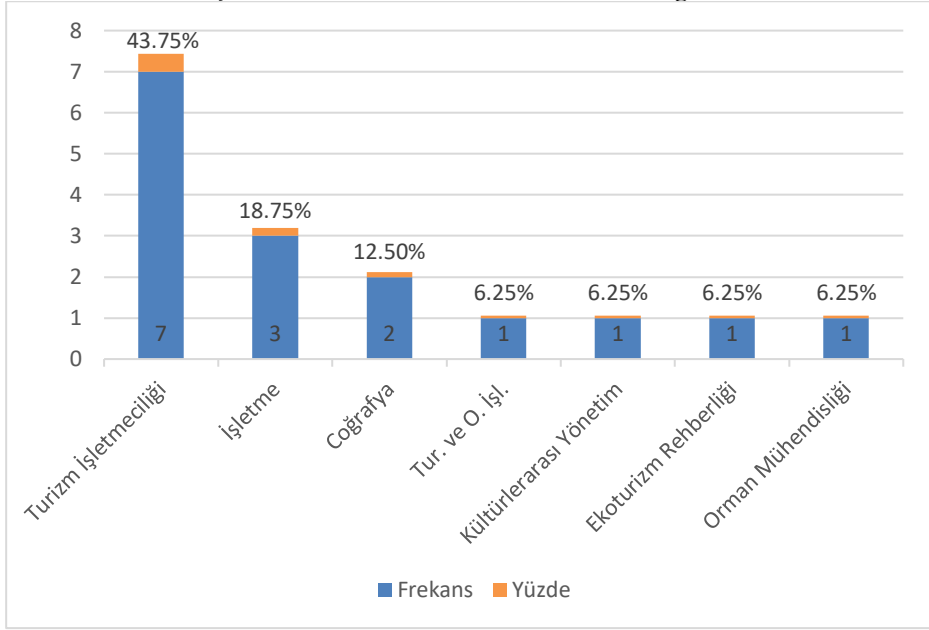
Şekil 1’e göre, 2006-2023 yılları içerisinde Ulusal Tez Merkezi’nde ‘Mardin’ ve ‘Turizm’ kelimelerini içeren 4’ü doktora tezi olmak üzere 16 tez yayınlanmıştır. Özellikle 2020 sonrası dönemde Mardin ve turizmi konu edinen tezlerde artış olduğu görülmektedir. Bu artış, bölgede turizm gelişiminin daha kapsamlı ve çok yönlü ele alınmaya başladığını göstermektedir.

Şekil 2. Tezlerin Sayfa Sayılarına İlişkin Bulgular

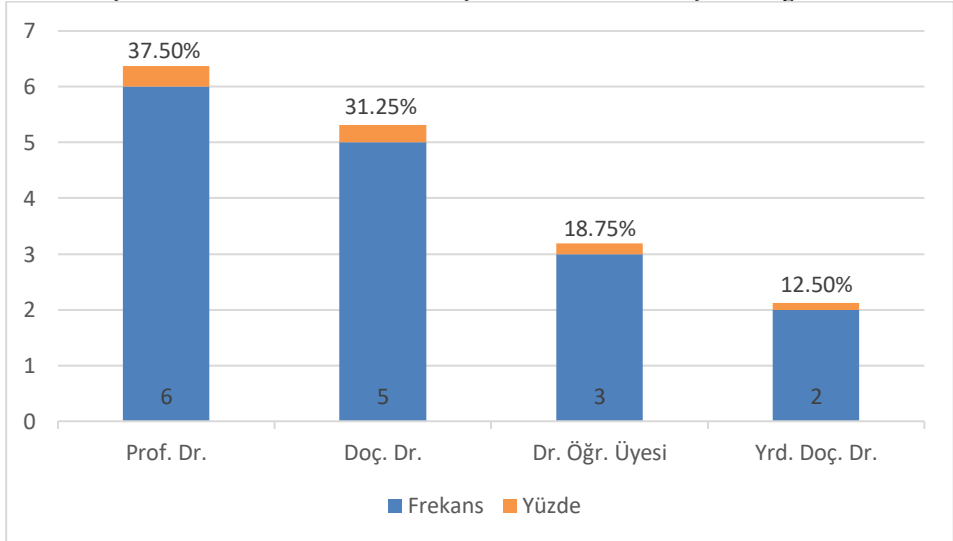
Şekil 2'ye göre, tezlerin büyük bir çoğunluğunun 101-150 sayfa aralığında olduğu dikkat çekmektedir (%31). Bunu, 1-100 sayfa ve 151-200 sayfa aralıklarındaki tezler takip etmektedir (her biri %25). Sayfa sayısı 201-250 aralığında olan tezlerin oranı %12 iken, 251 sayfa ve üzeri tezler ise %6.25 oranıyla en düşük frekansa sahiptir.

Şekil 3. Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Araçlarının Dağılımı

Şekil 3'e göre araştırmada incelenen tezlerde görüşme/mülakat yöntemi %37 (n=6) oranıyla en sık kullanılan veri toplama aracı olmuştur. Araştırmalarda doküman inceleme ve anket yöntemleri ise her biri %31 oranında tercih edilmiştir. Bu veriler araştırma kapsamında incelenen tezlerde genellikle nitel veri toplama yöntemlerinin (görüşme/mülakat) tercih edildiğini göstermektedir.

Şekil 4. Tezlerin Anabilim Dalına Göre Dağılımı

Araştırma kapsamında incelenen tezlerin %47'si (n=7) Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında, %18,75'i (n=3) İşletme Anabilim Dalında, %12,50'si (n=2) ise Coğrafya Anabilim Dalında yayınlanmıştır. Ayrıca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Kültürlerarası Yönetim Anabilim Dalı, Ekoturizm Rehberliği Anabilim Dalı ve Orman Mühendisliği Anabilim Dalında 1'er tez yayınlanmıştır (Şekil 4).

Şekil 5. Tezlerin Akademik Danışman Unvanlarına İlişkin Bulgular

Şekil 5'e göre yayınlanmış olan toplam 16 tezin %37,50'si (n=6) akademik unvanı

yöntemi olarak görüşme/mülakat, doküman inceleme ve anket tekniklerinin tercih edildiği belirlenmiştir. Tezlerin %47'sinin (n=7) Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında, %18,75'i (n=3) İşletme Anabilim Dalında yayınlandığı belirlenmiştir. Söz konusu 16 lisansüstü tezin 3'ü Batman Üniversitesi, 2'si Hasan Kalyoncu Üniversitesi, 2'si ise Mardin Artuklu Üniversitesi 9'u ise farklı 9 üniversite tarafından yayınlanmıştır. Tezlere danışmanlık yapan akademisyen unvanlarına bakıldığında ise %37,50'si (n=6) akademik unvanının Profesör Doktor, %31,25'i (n=5) ise akademik unvanının Doçent Doktor olduğu belirlenmiştir. Ayrıca incelenen tezlerde en çok kullanılan anahtar kelimelerin 'Mardin', 'turizm', 'yerel halk', 'turizm gelişimi' ve 'Süryani' anahtar kelimeleri olduğu belirlenmiştir. Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan Mardin, inanç turizmi, kültür turizmi, doğa turizmi, macera turizmi ve gastronomi turizmi gibi çok çeşitli turizm türlerine ev sahipliği yapmaktadır. Mardin'de 2022 yılında 376.157'si yerli, 33.383'ü ise yabancı olmak üzere toplam 409.540 ziyaretçi konaklamıştır (Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024b). Mardin ilinin ev sahipliği yaptığı alternatif turizm çeşitliliği, mevcut turizm istatistikleri ve turizm potansiyeli düşünüldüğünde Ulusal Tez Merkezi arama motoruna 'Mardin' ve 'Turizm' yazıldığında elde edilen 16 tezin yetersiz olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar yıllar itibarıyla tez sayısında bir artış meydana gelmiş olsa da Mardin ilinin bir turizm şehri olduğu ve alternatif turizm çeşitliliğine ev sahipliği yaptığı gerçeği düşünüldüğünde lisansüstü tez sayısının daha fazla sayıda olması gerektiği açıktır. Ayrıca Mardin ilinin çok farklı kültürlere ve inançlara ev sahipliği yaptığı, onunla ilişkili olarak mutfak kültürünün oldukça zengin olduğu gerçeği düşünüldüğünde gastronomi turizmi ile ilgili lisansüstü tezlerin sayısının artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Makale Bilgileri / Article Information

Değerlendirme Evaluation	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme Two Outside Referees, / Double-Sided Blinding Bu çalışma Etik Kurul beyanı gerektiren çalışmalar kapsamına girmemektedir.
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Ethical Consideration	This study does not fall within the scope of studies requiring an Ethics Committee declaration. It is hereby declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and that all studies utilized were indicated in the bibliography.
Benzerlik Taraması Similarity Scan	Yapıldı Done
Etik Bildirim Ethical Statement	artuklutourismstudies@artuklu.edu.tr
Çıkar Çatışması Conflict of Interest	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. No conflict of interest declared.
Finansman Financing	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır. No external funding was used to support this research.
Telif Hakkı & Lisans Copyright & License	Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. Authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 license.

Kaynakça | References

- Akmeşe, H., Ataman, D., ve Aras, S. (2018). Somut kültürel mirasın turizm açısından değerlendirilmesi: Mardin ili Örneği. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(29), 3598-3607.
- Akyüz, Ç. (2018). Markalaşma süreci ve kültüre evrilen turizm: Mardin İçinde İlk Çağlardan Modern Döneme Tarihten İzler-II, (Ed: D. Karacoşkun - O. Köse), 267-280, Ankara: Berikan Yayınevi.
- Alioğlu, E. (2000). *Mardin şehir dokusu ve evler*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Ataman, D., ve Özer, Ö. (2020). Mardin yerel halkının turizm algısının turizmi destekleme niyeti üzerindeki etkisi. *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, 2(2), 203-215.
- Bekleyen, A., Dalkılıç, N., ve Özen, N. (2014). Geleneksel Mardin evinin mekânsal ve ısıl konfor özellikleri. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 7(4), 28-44.
- Beyhan, Ş. G., ve Ünügür, S. M. (2005). Çağdaş gereksinimler bağlamında sürdürülebilir turizm ve kimlik modeli. *İ.T.Ü. Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 4(2), 79-87.
- Çağlayan, M. (2021). Mardin'in UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınma süreci. *International Journal of Mardin Studies*, 2(2), 7-16.
- Çorman, G. (2023). *Gastro-kültürel turlara katılan yerli ziyaretçilerin otantiklik algısı ve deneyim kalitesi ile davranışsal niyet ilişkisi: Turist rehberlerinin yorumlayıcı rolünün etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çorman, G., ve Özdemir Yılmaz, G. (2024). Gastro-kültürel turlara katılan yerli ziyaretçilerin otantiklik algısı ve tur deneyim kalitesi: turist rehberlerinin yorumlayıcı rolünün etkisi. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 12(1), 332-352.
- Duyan, K. (2022). *Mardin'in yemek ritüelleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günel, V. (2005). Mardin ilinde kültürel turizm potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 11, 93-124.
- Gürbüz, S., Serçek, G. Ö., ve Toprak, L. (2017). Mardin'in UNESCO yaratıcı şehirler ağında "gastronomi kenti" olabilirliğine ilişkin paydaş görüşleri. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 5(1), 124-136.
- Harman, S., Arık Yüksel, T., ve Altürk, A. (2021). Kültür Turistlerinin seyahat motivasyonlarının belirlenmesi: Mardin Örneği. *TURAR Turizm ve Araştırma Dergisi*, 10(1), 4-30.
- Işık, G., ve Güneş, M. (2015). Çok kültürlülüğün mirasını geleceğe taşımak: Mardin örneği. *TUCAUM VIII. Coğrafya Sempozyumu*, 449, 462.
- Karasu, A. (2013). *Türkiye'de izlenen turizm politikaları: Mardin turizmine yansımaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80
- Kodaş, D., Öztürk, E., ve Deniz, S. (2021). Turizmin etkilerine yönelik yerel halkın algıları, turizm gelişim desteği ve yaşam tatmini ilişkisi: Mardin odaklı bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 2613-2629.
- Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2024a). <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56480/genel->

[bilgiler.html](#). Erişim Tarihi: 04.09.2024.

Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2024b). Yıllara Göre Konaklayan Ziyaretçi İstatistikleri. <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-318882/yillara-gore-konaklayan-ziyaretci-istatistikleri.html> Erişim Tarihi: 23/09/2024

Mardin Valiliği. (2024). Mardin. <http://www.mardin.gov.tr/sehrimiz>. Erişim Tarihi: 04.09.2024.

Mccain, G. and Ray, N. M. (2003). Legacy tourism: The search for personel meaning in heritage travel. *Tourism Management*, 24, 713-717.

Morgan, H. (2022). Conducting a qualitative document analysis. *The Qualitative Report*, 27(1), 64-77.

Olah, H., ve Timur, A. (1988). *Turizm ekonomisi*. İzmir: Ofis Ticaret.

Toprak, L. (2015). Mardin’de halkın turizm algısı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 201-218.

Toprak, L., Çelikel Güngör, A., ve Gürbüz, S. (2018). Mardin geleneksel yemekleri ve bu yemeklerde kullanılan gıda maddeleri. *Zeugma I. Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi*, 13-16 Eylül, 1096-1103.

Usta, Ö. (2014). *Turizm: Genel ve yapısal yaklaşım* (4.Baskı) Ankara: Detay Yayıncılık.

Yılmaz, İ. (2009). Kültürel zenginlik bakımından Mardin. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9(4), 51-70.